

АДАПТАЦІЯ ТЕЛЕФОРМАТУ ЯК ОКРЕМОГО ОБ'ЄКТА АВТОРСЬКОГО ПРАВА

ADAPTATION TELEFORMAT AS A SEPARATE OBJECT OF COPYRIGHT

Федорова Н.В.,

аспірант Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності

Національна академія правових наук України

Стаття присвячена дослідженню телеформату та його адаптації (переробці) як самостійного об'єкта авторського права. Автор аналізує юридичну літературу, присвячену дослідженню адаптації телевізійних форматів (процес пристосовування медіа продукту до тих чи інших зовнішніх і внутрішніх чинників), формулює пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері авторського права, охорони телеформату як самостійного об'єкта авторського права.

Ключові слова: телеформат, авторське право, адаптація телевізійних форматів, «відкрита» адаптація, «закрита» адаптація.

В статье анализируется телеформат как отдельный объект авторского права и его адаптация (изменение). Автор анализирует юридическую литературу, посвященную исследованию адаптации телевизионных форматов (процесс адаптации медиа продукта в соответствии с теми или иными внешними и внутренними факторами), формулирует предложения по совершенствованию законодательства в сфере авторского права, охраны телеформата как самостоятельного объекта авторского права.

Ключевые слова: телеформат, авторское право, адаптация телевизионных форматов, «открытая» адаптация, «закрытая» адаптация.

The article investigates Teleformat and his adaptation (processing) as objects of copyright. The author analyzes the legal literature on adaptation research TV formats (media adaptation process to the product or other external and internal factors), formulates proposals to improve legislation on copyright, protection Teleformat as objects of copyright. Legal protection Teleformat adaptation of TV formats needs improvement both in international law and the laws of Ukraine. Nowadays the legal nature Teleformat norms regulating adaptation Teleformat remain unresolved in Ukraine doctrine of copyright. The lack of effective legislative solution to this problem negatively affects the disputes of this category of rights leads to the violation of copyrights subjective. Lack of special monographic study on the nature Teleformat as complex object of legal protection, adaptation of TV formats, makes for problems of legal regulation and practice of resolving disputes connected with violation of rights to Teleformat. The aim and purpose of the article is to study the characteristics of adaptation Teleformat. Determining the type of processing TV formats such as «open» and «closed» adaptation.

The term „adaptation” comes from the Latin word „adaptation” in the broadest sense means „accessories, application”. In the media field, the term used when buying formats and means a process of adaptation to the product media or other external and internal factors. Most television programs produced based on adapted foreign formats have become an integral part of Ukrainian television broadcast. Teleformat adaptation to the Ukrainian audience has made producers. Often this is done intuitively, as the common features and rules processing formats on the domestic market were not found and not systematic. The Civil Code of Ukraine is not defined right to adapt audiovisual work. The total lack of regulation of the television format.

Key words: teleformat, copyright, adaptation of TV formats, „open” adaptation”, „closed” adaptation.

Сьогодні більшість телепрограм, вироблені на основі адаптованих зарубіжних форматів, які стали невід'ємною частиною українського телевізійного ефіру. Ця адаптація телеформатів до української аудиторії досі здійснюється продюсерами. Найчастіше це виконується інтуїтивно, оскільки загальні особливості і правила переробки форматів на вітчизняному ринку не виявлені і не систематизовані. Більш того, в Україні відсутні напрацювання з цього питання, відсутні повноцінні наукові роботи, присвячені дослідженню даного процесу.

Сам же термін «адаптація» походить від латинського слова «adaptatio» і в широкому сенсі слова означає «пристосування, прикладання». В медіа сфері цей термін застосовується при купівлі форматів і означає певний процес пристосовування медіа продукту до тих чи інших зовнішніх і внутрішніх чинників.

Необхідно виділити два принципово різних типи переробки телевізійних форматів – «відкрита» і «закрита» адаптація [1, с. 24].

Під «закритим» варіантом розуміється створення ідентичної програми, чітко відповідної своєму іноземному прототипу. З його допомогою можливо успішно реалізувати формати проектів з незмінно жорсткою внутрішньою структурою.

В свою чергу, «відкрита» адаптація, на відміну від «закритої», є більш вільною і комплексною. Вона створюється телевізійними працівниками під конкретний проект і, отже, в кожному окремому випадку є індивідуальною.

В свою чергу умовно можна виділити три головних аспекти «відкритої» адаптації, які необхідно враховувати при переробці форматів за допомогою даного типу.

Перший аспект пов'язаний з чинниками, що впливають на культурно-ідеологічні особливості сприйняття зарубіжного продукту аудиторією. Важливу роль в даному випадку відіграють звичаї, прийняті в тому чи іншому суспільстві, географія, історія, а також суспільна поведінка, властива більшості представників певної нації.

До другого аспекту, що впливає з першого, можна віднести мовні особливості, оскільки слотачку формати створюються іноземною мовою, і для їх переробки вимагається здійснити переклад. Основне завдання автора адаптованої версії – переробити сценарій так, щоб він максимально повно і якісно представляв оригінал в іномовному середовищі.

До третього аспекту відносяться технологічні особливості адаптації, оскільки матеріально-фінансові можливості в країнах різні, а від них залежить подальша якість ефірного відеоматеріалу.

Таким чином, означені вище типи адаптації являють собою ту базу, на яку спираються продюсери і сценаристи не тільки при виборі телеформату для подальшої адаптації, але і в процесі переробки глобального твору для локального середовища. При цьому специфіка жанру програми безпосередньо визначає необхідність вибору певного типу адаптації для переробки твору.

Незважаючи на чіткі відмінності між «закритою» і «відкритою» адаптацією, на практиці більша частина рішень в процесі виробництва форматної програми на місцевій території має багаточасовий характер і проходить через «фільтр» соціальних цінностей, ідеологічних установок і культурних уподобань місцевого співтовариства. У кожному разі адаптація формату є «двостороннім»

процесом, в ході якого відбувається взаємодія між двома зацікавленими особами: компанією-правовласником і компанією-покупцем. Однак не завжди у сторін виходить домовитися, тому що існує ряд проблем практичного характеру, які не врегульовані у правовому полі [2, с. 69].

В ЦК України право на адаптацію аудіовізуального твору не визначене, тому, на мою думку, це є проблемою для авторів та переробників телеформатів. Приписи діючого законодавства виділяють лише право на переклад твору і право на іншу переробку, які відносяться до способів створення похідних творів. Згідно із законодавством, «використання похідного твору є одночасно і використання первісного твору і повинно проводитися тільки за згодою власника виключного права на первісний твір».

Незважаючи на відсутність правого регулювання самого формату, великі продакшн-компанії за аналогією з передачею прав на телепрограми виробили практику укладення ліцензійного договору між правовласником і національним виробником, в якому прописують обсяг переданих правомочностей. Саме за умовами контракту, ліцензіар передає або зобов'язується передати ліцензіату право на переклад і переробку шляхом адаптації сценарію телеформату для подальшого виробництва та мовлення адаптованої версії ліцензіатом. Для того, щоб ліцензіар міг видавати ліцензії на інші телеринки, найчастіше договір укладається на певну територію і на певний строк шляхом вказівки кількості випусків або сезонів передачі.

Не визначені й чіткі межі переробки твору, тому при передачі права на адаптацію сторони договору детально розмежовують обсяг переробки, який безпосередньо залежить від типу адаптації. Очевидно, що при «закритій» адаптації надається менше можливостей для локалізації, ніж при «відкритій» [3].

Така ситуація, з одного боку, дозволяє правовласнику законно контролювати процес виробництва, оскільки від цього залежить успіх готової програми, і, як наслідок, подальші продажі формату, а також репутація компанії на світовому телеринку. З іншого боку, обмеження, передбачені положеннями договору, іноді ставлять виробників адаптованого контенту в скрутні ситуації. Наприклад, проблема невідповідності прогнозованого і реального рейтингу виникла у творців російської версії англійського формату інтелектуальної телегри для дітей під назвою «Найрозумніший» (СТС), яка успішно проходить у багатьох країнах Європи і США. За умовами договору технічну розробку програмного забезпечення надавала іноземна сторона, виробник тільки розробляв питання вікторини. Російські продюсери не могли вносити зміни в умови гри, міняти кількість гравців (їх незмінне число – 12), скорочувати або збільшувати кількість питань або виключати той чи інший етап вікторини, оскільки переробляли формат згідно «закритого» типу.

Оригінальна програма за хронометражем займала 2:00 ефірного часу, включаючи рекламні блоки, однак для російського глядача такий хронометраж програми виявився занадто великий. За словами творців проекту, глядачі дивилися початок вікторини, дізнавалися, хто приймає участь в програмі, перемикали на інший канал, а потім знову включалися через півтори години, щоб побачити трійку лідерів і дізнатися, хто став переможцем [4, с. 56].

Таким чином, неможливість адаптації структури програми і зменшення хронометражу через досить жорсткі умови договору поставила під загрозу подальше виробництво шоу. Проблему вирішив режисер програми за допомогою творчого прийому «трюх дій»: в сценарії поєднали елементи вікторини змагань між учасниками та інтерв'ю з ведучою програми. В результаті збереження всіх елементів формату в незмінному вигляді передача стала більш динамічною і цікавою для аудиторії.

Практика показує, що правовласники формату, бажаючи зберегти його структуру в первісному вигляді, все

більше прагнуть обмежити покупців в обсязі переробки.

З цього випливає ще одна, не менш важлива, проблема для покупців формату. Правовий регламент вимагає дотримання права на недоторканність твору, що нормативно закріплено і в діючому законодавстві України. Відповідно до закону, «не допускається без згоди автора внесення до його твору змін, скорочень і доповнень ...», також заборонено спотворювати задум автора і порушувати цілісність сприйняття твору, що може завдати шкоди честі, гідності та ділової репутації автора.

Тому правовласник оригінального твору при використанні будь-якого типу адаптації, як правило, залишає за собою право на схвалення адаптованого формату як попередньої умови його використання надалі, причому дана можливість зберігається у автора і в тому випадку, якщо виключне право на його твір належить іншій особі, оскільки за загальним правилом немайнове право діє безстроково і відмова від нього мізерна.

Такі поняття, як «спотворення задуму автора» і «порушення цілісності сприйняття твору», мають дуже широке трактування, що на практиці в разі конфліктів може служити додатковим важелем тиску на покупця при адаптації формату. Тому в договорі відповідно до положень цивільного законодавства сторонами визначається юрисдикція держави, де, в разі необхідності, будуть розглядатися спірні ситуації. Оскільки вітчизняна судова система лише «починає знайомитись» з поняттям телеформату, багато партнерів воліють розбирати конфлікти в судах Швеції, Великобританії, Нідерландів і т.д. Однак і за кордоном судова практика у сфері телевізійних форматів досі залишається нечисленною і суперечливою, що ускладнює процес вироблення певної позиції з даного питання, оскільки формат не охороняє жоден правовий акт в світі. Згідно з дослідженням FRAPA, проведеного у 14 країнах, обсяг доходів від виготовлених форматних телепередач (телеформатів) на експорт склав приблизно 9,3 млрд євро з 2005 до 2008 року, що свідчить про високу затребуваність цього продукту, яка, в свою чергу, призводить до так званого «формату наслідувача» – виготовлення подібної передачі без укладання ліцензійного договору на адаптацію з правоволодільцем. Яскравий приклад такого правопорушення – справа щодо формату британської програми *Farmer Wants a Wife* (Fremantle Media), яка стартувала на англійському каналі ITV ще у 2001 році й отримала визнання глядачів та високий рейтинг, після чого було продано в понад 20 країнах для подальшої адаптації, зокрема і в Україні («Фермер шукає дружину», телеканал СТБ 2011-2012 роки). Правовласник подав позов до суду Швейцарії з обвинуваченням у недобросовісній конкуренції щодо телепередачі «Фермер хоче одружитися», яка вироблена та транслюється в Швейцарії та цілком збігається з його форматом [5].

Також слід зазначити, що в запобігання розголосу багато компаній воліють не доводити суперечки до суду. Іноді питання досудового врегулювання конфлікту вирішується шляхом направлення претензійного листа організації, що порушила авторські права. В такому випадку правовласник може, користуючись своїм переважним становищем, диктувати невідгідні для порушника умови договору і завищувати суми угод. Прикладом є суперечка, яка закінчилась мирною угодою, між авторами програми «Музичний ринг» і телеканалом НТВ. Автори звинуватили телеканал у тому, що вийшла в ефір програма «Музичний ринг НТВ», що порушує їх права на однойменну програму, створену у 1983 році. Причому за відсутності правових рамок охорони телеформатів позивач заявляв про порушення прав на товарний знак, а не на сам формат.

Отже, вищевикладені питання, пов'язані з правовими аспектами адаптації телеформатів, побічно впливають на успішність проекту і його затребуваність на вітчизняному ринку.

Проаналізувавши проблеми, які виникають у сфері захисту інтелектуальної власності «адаптованих» творів, можна сказати, що на адаптацію будь-якого телеформату необхідна договірна форма, як на окремий об'єкт. Тому при розгляді договірної форми телеформатів виникає необхідність додаткового доопрацювання вітчизняного законодавства, щоб в подальшому визнати телеформат як окремий об'єкт авторського права.

Так в ЦК України не визначене право на адаптацію аудіовізуального твору. Відсутнє урегулювання самого телевізійного формату. У Законі України «Про авторське право і суміжні права» відсутнє саме визначення поняття авторського договору. Додатково необхідно внести поправки до ст. 1107 ЦК України. На мою думку, є недоцільним відносити ліцензію до договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Moran A. Global franchising, local customizing : The cultural economy of TV program formats / A. Moran // Continuum : Journal of Media & Cultural Studies. London, 2009.– 125 p.
2. Кряжев В. Защита прав на аудиовизуальные произведения / В. Кряжев // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. – 2012. – № 10. – С. 67–74.
3. Informal Consultation Meeting on the Protection of Broadcasting Organizations / List of Issues, prepared by the Secretariat. – Geneva, April 14 and 15, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int...wipo_cr_consult_ge_11_2/wipo_cr...ge...4.doc.
4. Дроздов А. В. Неприкосновенность произведения и его переработка : личные неимущественные и исключительные права / А. В. Дроздов // Журнал российского права. – 2012. – № 2. – С. 55–60.
5. Alternative Dispute Resolution under WIPO Rules for TV Format Protection Right Issues [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/en/docs/article.pdf>

УДК 347:351.712.2.028

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАМОВНИКАМИ ПРОЦЕДУР ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

PRACTICAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF CUSTOMERS PROCEDURE OF STATE PURCHASES

Цуркан В.В.,
асистент кафедри правового забезпечення АПК
Сумський національний аграрний університет

Стаття присвячена практичним аспектам проведення процедур державних закупівель для сторін, які згідно законодавству є замовниками та учасниками закупівель. Звернуто увагу на проблемні питання, що виникають під час проведення процедур закупівель, та здійснено акцент на нюанси, які є вагомими для максимальної реалізації прозорості та відкритості державних закупівель. Наголошено на значущості та необхідності здійснення дієвих та антикорупційних закупівель в Україні.

Ключові слова: державна закупівля, замовник, учасник, переговорна процедура закупівлі, відкриті торги, запит цінних пропозицій, договір про закупівлю за державні кошти, Уповноважений орган з питань державних закупівель.

Статья посвящена практическим аспектам проведения процедур государственных закупок для сторон, которые согласно законодательству являются заказчиками и участниками закупок. Обращено внимание на проблемные вопросы, возникающие при проведении процедур закупок, и сделан акцент на нюансах, которые являются существенными для максимальной реализации прозрачности и открытости государственных закупок. Отмечены значимость и необходимость осуществления действенных и антикоррупционных закупок в Украине.

Ключевые слова: государственная закупка, заказчик, участник, переговорная процедура закупки, открытые торги, запрос ценовых предложений, договор о закупке за государственные средства, Уполномоченный орган по вопросам государственных закупок.

This article is devoted to practical aspects of public procurement procedures for those parties who are under the law customers and stakeholders procurement. As for customers, and for the participants is important legally correct procurement procedures and not taking into account the violation of the Law of Ukraine «On public procurement» principles such as fair competition among participants; maximum economy and efficiency; openness and transparency at all stages of the procurement; non-discrimination of participants; objective and impartial evaluation of the tender offers; preventing acts of corruption and abuse; free movement of goods; freedom to provide services. Therefore, the public procurement procedure is important consistency and adherence to conditions to all stages of the procurement procedure.

The article provided separately normative description of forming the concept of «procurement» because before the procedure of procurement of goods, works and services for state funds carried out by means of the term «tender». Also outlined a list of regulations that are now happening settlement procedures of public procurement.

Attention is paid to issues that arise during each of the procurement procedures, such as, for example, for working with web portal competent authority on public procurement, on the timing of submission of ads and their publication on the web portal of the competent authority, as and for certain actions of customers in the decisions by the committee on competitive bidding, and more.

Done focus on nuances that are important to maximize the transparency and openness of public procurement. Emphasized the importance and need for effective implementation of anti-corruption and procurement in Ukraine. Special attention is paid to the new Law of Ukraine «On public procurement», which will soon be put in place and have a huge impact on procurement reform.

Key words: public procurement, customer, participant, negotiating purchase, open tenders, request of price proposals, contract on procurement for public funds, competent authority on public procurement.